

Резиме 17

Септември, 2016 година

Јавни набавки

Е-набавки

СОДРЖИНА

- [Е-набавки](#)
- [Употреба на е-набавките](#)
- [Примери за заштеди и подобрувања](#)
- [Е-набавки во Директивата](#)
- [Е-објавување](#)
- [Електронска достапност на документацијата за набавката](#)
- [Електронско поднесување на пријави за учество и понуди](#)
- [eCERTIS – онлајн архива за сертификати](#)
- [Единствен европски документ за набавка](#)
- [Алатки за набавки](#)
- [Е-фактурирање](#)
- [Дополнителни информации](#)

Одобрено за објавување од Карен Хил, раководител на програмата СИГМА

Електронски набавки

Што е електронска набавка (е-набавка)? Наједноставно кажано, е-набавка е генерален поим за замената, низ целиот процес на набавување, на постапките кои се спроведуваат во хартиена форма со комуникации и обработка коишто се базираат на информатичка технологија. Е-набавките може да бидат алатка која ќе овозможи процесите да станат поефикасни и со која ќе се поттикне ефикасноста на набавките.

Технологијата и процесите на е-набавките може да се користат, онаму каде што е соодветно, во различни фази од постапката за јавна набавка, вклучувајќи ја објавата на огласите и известувањата за јавните набавки, обезбедувањето на тендерската документација, поднесувањето на понудите и пријавите за учество, процесот на евалуација, известувањето за склучен договор, нарачувањето, фактурирањето и плаќањето.

Употреба на е-набавките

Зошто се користат е-набавки? Употребата на системите и процесите на е-набавките може да резултираат со повеќе предности, вклучувајќи:

- **намалени административни трошоци** за поединечните постапки за јавни набавки;
- **рационализирани постапки за јавни набавки;**
- **побрзи** постапки за јавни набавки;
- **зголемена транспарентност**, обезбедувајќи информации за поединечните можности за јавни набавки, но обезбедувајќи и појасна слика за понудите на поширока основа;
- **подобро следење на набавките;**
- **поттикнување на прекугранична конкуренција**, намалувајќи ги бариерите од постапките за јавни набавки кои се спроведуваат во хартиена форма;
- **поддршка за развојот на централизирана администрација за јавни набавки**, што резултира со потенцијално намалување на скапите функции на административната техничка служба и со соодветно користење на економиите од обем во администрацијата за јавни набавки;
- **поширока административна модернизација и поедноставување**, поттикнувајќи ја интеграцијата на различните административни процеси, како и ширењето на решенијата од информатичката технологија во рамки и од страна на владата и поширокото општество.

Примери за заштеди и подобрувања

Во 2010 година, Европската комисија, во својата Зелена книга за е-набавки¹, даде примери за придобивките од воведувањето на е-набавките, како што е прикажано подолу.

Италијанската агенција „Intercent ER“ од регионот Емилија-Ромања нуди услуги за е-набавки, вклучувајќи е-пазар, е-каталози и е-аукции и сега е референтна точка за 539

¹ Европска комисија (2010), *Зелена книга за проширување на употребата на е-набавките во ЕУ*, COM (2010) 571 финална верзија, Брисел.

администрации (90% од локалните агенции). Во 2008 година, агенцијата обработи трансакции во износ од околу 419 милиони евра, обезбедувајќи придобивки за ефикасност во износ од 67,5 милиони евра и временски заштеди од 45 години работа.

Австриската сојузна агенција за јавни набавки ги централизира набавките за сојузните власти преку функционалностите на е-набавките. Во 2008 година, агенцијата информираше за заштеди во износ од 178 милиони евра наспроти обемот на јавните набавки од 830 милиони евра. Се чини дека придобивките значително ги надминуваат годишните трошоци за одржување во износ од 5 милиони евра, кои се помалку од 3% од заштедите.

Од 1 февруари 2005 година, сите договорни органи во Данска може да примаат само електронски фактури. Оваа реформа влијае на приближно 15 милиони фактури на годишна основа и се применува за целиот јавен сектор, од министерства до градинки. Употребата на е-фактурирањето се очекува да заштеди 100 милиони евра јавни средства на годишна основа, покрај заштедите во внатрешните административни процеси.

Во Норвешка, платформата Ехандел им помага на властите да постигнат 20-40% намалување на времето потребно за обработка на порачки, прием на стоки и фактурирање и обезбедува заштеди во цените во опсег од 2-10%.

Во Обединетото Кралство, страницата на Бајинг Солушнс (Buying Solutions) информираше во својот годишен извештај за 2008/09 дека има обезбедено помош за продажба во износ од над 5 милијарди фунти, обезбедувајќи заштеда во износ од 732 милиони фунти. Исто така, Обединетото Кралство информираше за заштеди кои често надминуваат 10% (дури и до 45%) преку употребата на е-аукции и неодамна најави планови за употреба на е-аукциите со коишто би се заштедиле до 270 милиони фунти од парите на даночните обврзници до крајот на 2011 година.

Во една португалска студија се врши споредба на најдобри понуди за јавни работи кои треба да се извршат за 50 португалски јавни болници во 2009 година (со примена на системи кои се спроведуваат во хартиена форма) и во 2010 година (со употреба на е-набавки). Заклучокот е дека во 2010 година е постигнато намалување на трошоците од 18%, поради зголемената конкуренција генерирана со е-набавките.

Треба да се истакне дека заштеди како што се оние наведени погоре се постигнуваат со употреба на комбинација од е-набавки, рамковни спогодби и централизираны набавки. За дополнителни информации види Резиме на СИГМА за јавните набавки 19, *Рамковни спогодби*, како и Резиме на СИГМА за јавните набавки 20, *Централни тела за набавки*.

Е-набавките во Директивата

Е-набавки и реформата на правилата за јавни набавки од 2014 година: Додека со Директивата за класичниот јавен сектор од 2004 година² едноставно се поттикнува користењето на електронски средства во постапките за јавни набавки, со реформата на правилата за јавни набавки од 2014 година, електронските средства се воведени како стандардни средства за комуникација и размена на информации во постапките за јавни набавки.

² Директива 2004/18/ЕЗ за усогласување на постапките за доделување на договори за јавна набавка на работи, договори за јавна набавка на стоки и договори за јавна набавка на услуги, 31 март 2004 година.

Европската унија (ЕУ) вовеле значителни измени во Директивата за класичниот јавен сектор од 2014 година (Директивата)³ за да се олесни употребата на е-набавките во постапките за јавна набавка. За таа цел, Директивата има **задолжителни услови** за:

- објавување на огласи и известувања во електронска форма,
- електронска достапност на документацијата за набавката,
- електронско доставување на пријави за учество и понуди.

Забелешка: Рок за спроведување на правилата за е-комуникација

Во член 90 од Директивата се наведени роковите за спроведување на одредбите за е-комуникација од страна на земјите-членки.

Општиот период за транспонирање на Директивата е 24 месеци, односно до 18 април 2016 година, но утврден е период од 54 месеци за спроведување на барањата за е-комуникација. Земјите-членки може да ја одложат примената на задолжителните барања за е-комуникација најдоцна до 18 октомври, 2018 година.

За овој период на одложување од 54 месеци има исклучоци: во случаи кога е-комуникацијата е задолжителна според Директивата, односно за динамичните системи за набавки, електронските аукции (е-аукции), е-каталозите, постапките за јавни набавки кои ги спроведуваат централните тела за набавки, изготвувањето и доставувањето на огласи и известувања, како и електронската достапност на документацијата за набавка, се применува вообичаениот период за транспонирање од 24 месеци, односно до 18 април 2016 година.

Додадена е посебна одредба во врска со централните тела за набавки на кои им се дадени само 36 месеци (наместо 54 месеци) да ги спроведат одредбите за е-комуникација од Директивата. Поради тоа, земјите-членки може да ги одложат барањата за задолжителна е-комуникација за централните тела за набавки најдоцна до 18 април 2017 година.

На крај, кога земја-членка ќе одлучи да ја одложи примената на барањата за е-комуникација, сепак, таа мора да обезбеди дека договорните органи, во меѓувреме, можат да изберат меѓу следните средства за комуникација за сите комуникациски и информациски размени: (1) електронски средства, (2) пошта или друг соодветен начин за доставување, (3) факс или (4) комбинација од кое било од тие средства.

Земјите-членки и договорните органи имаат право да преземаат дополнителни чекори доколку сакаат. Меѓутоа, задолжителната употреба на електронските средства за комуникација не ги обврзува договорните органи да спроведуваат електронска обработка на понуди, електронска евалуација или автоматска обработка. Оваа обврска не опфаќа ниту една од фазите на постапките за јавна набавка по доделувањето на договорот или интерната комуникација во рамки на договорниот орган.

Алатките и уредите коишто треба да се користат за комуникацијата со електронски средства, како и нивните технички карактеристики, мора да бидат недискриминаторни, општо достапни и интероперабилни со информациските и комуникациските технолошки производи во општа употреба, исто така, тие не смеат да го ограничат пристапот на економските оператори до постапката за јавна набавка. Во целата комуникација, размена и складирање на информации, договорните органи мора да обезбедат дека е

³ Директива 2014/24/ЕУ за јавни набавки и за укинување на Директивата 2004/18/ЕЗ, 26 февруари 2014 година.

зачуван интегритетот на податоците и доверливоста на понудите и на пријавите за учество.

Кога на договорните органи им е потребно да користат алатки и уреди кои не се општо достапни, тие мора да понудат алтернативни начини за пристап.

Секторски дејности

Во Секторската директива⁴ се дадени слични одредби за електронските средства за комуникација. Објавувањето на огласите и известувањата во електронска форма, електронската достапност на документацијата за набавката и целата електронска комуникација (што подразбира комуникација со електронски средства во сите фази од постапката, вклучувајќи го и доставувањето на пријавите за учество, а особено доставувањето на понудите (електронско доставување)) станаа задолжителни.

Е-објавување

Е-доставување на огласи и известувања: Директивата го пропишува објавувањето на потребните огласи и известувања во *Службениот весник на Европската унија* во врска со договори за кои, според видот и вредноста, се применуваат правилата за јавни набавки на ЕУ. Задолжителните огласи и известувања обично се потребни на почетокот од постапката за јавна набавка, со цел да се известат економските оператори за отворената можност, како и на крајот од постапката за јавна набавка. Може да бидат потребни и други известувања, на пример, кога е направена измена на првичниот оглас за доделување на договор за јавна набавка или кога завршил динамичниот систем за набавка. Покрај тоа, договорните органи имаат можност доброволно да објавуваат огласи и известувања во *Службениот весник на Европската унија*. Види и Резиме на СИГМА за јавните набавки 6, *Објавување*.

Стандардните обрасци на огласите и известувањата⁵ треба да бидат подготвени и доставени преку електронски средства до Канцеларијата за публикации на ЕУ. Известувањата се објавуваат најдоцна пет дена по нивното испраќање. Канцеларијата за публикации треба да му обезбеди на договорниот орган потврда за прием на огласот или известувањето и за неговото објавување.

Сите стандардни обрасци на огласи и известувања за објавување во Службениот весник на Европската унија се електронски достапни на веб-страницата на SIMAP⁶. Порталот SIMAP обезбедува пристап до најважните информации за јавните набавки во ЕУ.

Сите огласи и известувања кои се објавени во Службениот весник на Европската унија се јавно достапни онлајн⁷. Економските оператори може да се регистрираат на веб-страницата за да бидат информирани за соодветните можности за договори.

Е-објавување на национално ниво

Голем број земји-членки бараат или обезбедуваат опција за дополнително е-објавување на договори на националните веб-страници, вклучувајќи ги и веб-страниците на националната агенција за јавни набавки или службениот весник.

⁴ Директива 2014/25/ЕУ за набавки на субјектите кои работат во секторите за водоснабдување, енергетика, транспорт и поштенски услуги и за укинување на Директивата 2004/17/ЕЗ, 26 февруари 2014 година.

⁵ Регулатива за спроведување на Комисијата (ЕУ) 2015/1986 од 11 ноември 2015 за воспоставување на стандардни обрасци за објавување на известувања во областа на јавните набавки и за укинување на Регулативата за спроведување (ЕУ) бр. 842/2011.

⁶ www.simap.europa.eu

⁷ www.ted.europa.eu

Меѓутоа, огласите и известувањата не смее да се објават на национално ниво пред да се објават во *Службениот весник на Европската унија*. Сепак, објавувањето може да се реализира на национално ниво кога договорните органи не се информирани за објавувањето во *Службениот весник на Европската унија* во рок од 48 часа по потврдата за прием на огласот или известувањето.

Е-објавувањето, исто така, е општа обврска за голем број договори со вредност под финансиските прагови на ЕУ, бидејќи претставува економичен и транспарентен начин за обезбедување на транспарентноста и поттикнување на конкуренцијата. Види Резиме на СИГМА за јавните набавки 15, *Договори под вредносните прагови*.

Објавување пред започнување на формалниот процес за јавни набавки, со употреба на Претходно индикативно известување или Профил на купувач: Директивата вклучува одредби кои му дозволуваат, но не го обврзуваат, договорниот орган однапред да го информира пазарот за потенцијалните идни можности за склучување договори со употреба на Претходно индикативно известување (ПИИ).

Договорниот орган и потенцијалниот економски оператор имаат придобивки од овој начин на претходно објавување, особено поради тоа што ПИИ им помага на двете страни во идното планирање. Ако се користи ПИИ, во одредени околности може да се намалат законските рокови за поднесување на понудите.

Во овој контекст, употребата на онлајн **профили на купувачи** може да биде особено корисна. Договорниот орган може да креира сопствен „профил на купувач“ на Интернет. Профилот ќе вклучува општи информации за договорниот орган, заедно со информации за тековните покани за поднесување понуди, предвидените набавки, склучените договори и поништените постапки.

Договорниот орган може да го објави стандардниот образец за ПИИ на својот профил за купувач. Кога договорниот орган го користи овој пристап, тој треба само да испрати кратко, стандардно Известување за профил на купувач до Службениот весник на Европската унија.

Земјите-членки може да обезбедат дека децентрализираните договорни органи или одредени категории на такви органи може да реализираат повик за поднесување понуди со примена на ПИИ во одредени постапки. Овие ПИИ како повик за поднесување понуди мора да се објават во Службениот весник на Европската унија, а не само на профилот на купувач на договорниот орган.

Објавување на крајот од постапката: Договорните органи мора да објават известување за склучен договор за резултатите од постапката за јавна набавка најдоцна 30 дена по склучувањето на договорот или на рамковната спогодба. Исто така, ова известување за склучен договор мора да се објави онлајн во електронски формат, со примена на стандардните обрасци.

Кај рамковните спогодби, договорните органи не се обврзани да објават известување за резултатите од постапката за јавна набавка за секој договор врз основа на таа спогодба. Земјите-членки може да пропишат дека договорните органи имаат можност да ги групираат известувањата за резултатите од постапките за јавна набавка за договори кои се засноваат на рамковна спогодба на квартална основа. Овие групирани известувања треба да се објават во рок од 30 дена на крајот од секој квартал.

Во однос на договорите врз основа на динамични системи за набавки, објавувањето на известување за склучен договор во рок од 30 дена е задолжително по доделувањето на секој договор. Исто така, таквите известувања може да се групираат на квартална основа, а групирани известувања треба да се објават во рок од 30 дена на крајот од секој квартал.

Електронска достапност на документацијата за набавката

Договорните органи се должни да овозможат, преку електронски средства, „бесплатен неограничен и целосен, директен пристап до документацијата за набавката“ од датумот на објавување на огласот или од датумот на кој е испратена поканата за потврдување на интересот⁸. Во огласот или во поканата мора да биде наведена Интернет адресата на која е достапна документацијата за набавката.

Околности во кои не може да се обезбеди неограничен и целосен, директен бесплатен пристап преку електронски средства: Во Директивата е содржана исцрпна листа на околности во кои договорните органи може да наведат во огласот или во поканата за потврдување на интересот дека документацијата за набавката ќе биде доставена на друг начин наместо по електронски пат. Кога доверливоста е причина за необезбедувањето на електронски пристап, договорниот орган треба да ги наведе таквите информации во договорот или во поканата за потврдување на интересот. Во информациите мора да биде наведено кои мерки се потребни за да се заштити доверливоста и како може да се добие пристап до документите. Во сите околности кога не може да се обезбедат електронски средства, рокот за доставување на понудите треба да биде продолжен за пет дена, освен во соодветно образложен итен случај.

Електронско доставување на пријави за учество и понуди

Доставувањето на пријавите за учество и на понудите треба да се изврши со употреба на електронски средства за комуникација (види забелешка погоре за периодот за спроведување на правилата за е-комуникација).

Исклучоците за оваа обврска се наведени во Директивата на следниот начин, ако:

- „поради специјализираната природа на набавката, за користење на електронски средства за комуникација се потребни посебни алатки, уреди или формати на датотеки кои не се општо достапни или поддржани од општо достапните апликации“;
- „апликациите што поддржуваат формати на датотеки кои се соодветни за описот на понудите користат формати на датотеки кои не може да бидат обработени од други слободно достапни или општо достапни апликации или кои се вклучени во шемата за заштита на авторски права и не може да се направи да бидат достапни за преземање или за користење од далечина од страна на договорниот орган“;
- „за користење на електронски средства за комуникација би била потребна специјална канцелариска опрема која во принцип не им е достапна на договорните органи“;
- „во документацијата за набавката се бара доставување на примероци или макети кои не може да се достават по електронски пат“.

Во случаите наведени погоре, комуникацијата мора да се изврши преку пошта или друга соодветна курирска служба или комбинација од тие средства и електронски средства.

Покрај тоа, договорните органи не се должни да бараат електронско доставување кога е потребно да се користат други средства за комуникација „поради повреда на безбедноста на електронските средства за комуникација или за заштита на особено

⁸ Ова барање се однесува на достапноста на документацијата за набавката ако ПИИ се користи како повик за поднесување понуди.

чувствителната природа на информациите за кои се бара такво високо ниво на заштита што не може соодветно да се обезбеди со употреба на електронски алатки и уреди кои се општо достапни за економските оператори.“

Договорниот орган треба да ги наведе причините за некористењето на електронско доставување во поединечниот извештај за постапката за доделување на договорот.

Барања поврзани со алатки и уреди за е-доставување

Анекс IV на Директивата

„Алатките и уредите за електронски прием на понуди, пријави за учество и доставување на планови и проекти во конкурсите за избор на идејно решение мора најмалку да гарантираат, преку технички средства и соодветни постапки, дека:

- (а) може прецизно да се утврди точното време и датум на прием на понудите, пријавите за учество и доставувањето на планови и проекти;
- (б) може разумно да се обезбеди дека, пред пропишаните временски рокови, никој не може да има пристап до податоците што се пренесени според овие барања;
- (в) само овластени лица може да ги одредат или менуваат датумите за отворање на добиените податоци;
- (г) во различни фази од постапката за набавка или од конкурсот за идејно решение, пристапот до сите поднесени податоци или до дел од нив е можен само за овластените лица;
- (д) само овластените лица мора да дадат пристап до пренесените податоци и само по пропишаниот датум;
- (ф) добиените и отворените податоци во согласност со овие барања мора да бидат достапни само за лицата кои се овластени да се запознаат со нив;
- (е) во случај да се повредат или да постои обид за повреда на забраните за пристап или на условите наведени во точките (б), (в), (г), (д), и (ф), може разумно да се обезбеди дека повредите или обидите може јасно да се откријат.“

Покрај тоа, следните правила се применуваат за алатки и уреди за е-доставување:

- На заинтересираните страни мора да им бидат достапни информации за спецификациите, вклучувајќи кодирање и обезбедување на услуга за проверка на времето.
- Мора да се наведе потребното ниво на безбедност во различни фази од конкретната постапка за набавка, пропорционално на придружните ризици; кога нивото на ризици, оценето според претходната точка, е такво што се потребни напредни електронски потписи⁹, договорните органи усвојуваат напредни електронски потписи, поддржани со квалификуван сертификат, имајќи предвид дали таквите сертификати се обезбедени од давател на услуги за сертификати кој е вклучен во листата на доверливи компании¹⁰, креиран со

⁹ Како што е дефинирано во Директивата 1999/93/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 13 декември 1999 година за рамка на Заедницата за електронски потписи.

¹⁰ Оваа листа е дадена во Одлуката на Европската комисија од 16 октомври 2009 година за утврдување на мерки со кои се олеснува употребата на постапките со електронски средства преку „единствени точки за контакт“ според Директивата 2006/123/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот за услуги на внатрешниот пазар.

или без уред за заштитено создавање на потписи, што подлежи на утврдените услови¹¹.

еCERTIS – онлајн архива на сертификати

еCertis¹² е бесплатна, онлајн информативна референтна алатка којашто беше воведена од страна на Европската комисија во октомври 2010 година. Оваа онлајн алатка обезбедува детали за различни сертификати и потврди кои често се бараат во постапките за јавни набавки во 28 земји-членки, одредени земји кандидати за членство и земји кои се членови на Европската економска област. Таа им помага на заинтересираните страни да разберат кои информации се бараат или обезбедуваат и ги идентификува заемно прифатливите еквиваленти.

Во согласност со Директивата, во насока на олеснување на прекуграничните постапки за јавни набавки, земјите-членки се должни да обезбедат дека информациите во врска со сертификатите и другите форми на документациски докази кои се дел од еCertis постојано се ажурираат. Договорните органи ќе треба да ја користат е-Certis и ќе бараат главно видови на сертификати или форми на документарни докази кои се опфатени со е-Certis. Употребата на е-Certis од страна на договорните органи ќе биде задолжителна од 18 октомври 2018 година.

Единствен европски документ за набавка

Економските оператори, а особено малите и средни претпријатија, утврдија дека една од главните бариери за нивно учество во јавните набавки е административното оптоварување што произлегува од потребата да се произведат голем број сертификати или други документи поврзани со критериумите за исклучување и за утврдување на способноста. За да се поедностави процесот на набавките, со Директивата се воведо Единствениот европски документ за набавка (ЕЕДН).

Договорните органи мора да го прифатат ЕЕДН како прелиминарен доказ за замена на сертификатите издадени од страна на јавните органи или трети лица со кои се потврдува дека релевантниот економски оператор ги исполнува следниве услови:

- Не се наоѓа во една од ситуациите кога економските оператори се или може да бидат исклучени.
- Ги исполнува соодветните критериуми за утврдување на способноста.
- Ги исполнува, кога е применливо, објективните правила и критериуми кои се утврдени за намалување на бројот на квалификувани кандидатите до кои треба да се достави покана за учество.

ЕЕДН:

- Се состои од формална изјава на економскиот оператор дека релевантните основи за исклучување не се применуваат и/или дека е исполнет релевантниот критериум за утврдување на способноста.
- Ги обезбедува релевантните информации како што е побарано од страна на договорниот орган.
- Го идентификува јавниот орган или трето лице одговорни за подготовка на придружната документација.

¹¹ Види член 22(6)(в) од Директивата 2014/24/EУ за повеќе детали.

¹² <http://ec.europa.eu/markt/ecertis/login.do>

- Содржи формална изјава дека економскиот оператор ќе може веднаш и по барање да ја обезбеди придружната документација.
- Содржи информации, како што се Интернет-адреса на базата на податоци, сите податоци за идентификација и, кога е применливо, потребната изјава за согласност, каде што договорниот орган може да ја набави придружната документација директно преку пристапување до базата на податоци.

ЕЕДН, обезбеден исклучиво во електронска форма и достапен на сите јазици на е-Certis, мора да биде креиран врз основа на стандардниот образец утврден од Европската комисија¹³.

Договорниот орган мора да го прифати ЕЕДН во времето на доставувањето на пријавите за учество или на понудите од страна на кандидатите или понудувачите. Сепак, договорниот орган може, во кое било време во текот на постапката, да побара од понудувачите или од кандидатите да ја достават целата или дел од придружната документација. Тоа може да го направи секогаш кога е потребно за да се обезбеди соодветното спроведување на постапката. Покрај тоа, пред да се додели договорот, договорниот орган мора да побара од понудувачот на кого одлучил да му го додели договорот, да достави ажурирана придружна документација.

Договорните органи не смее да побараат од економските оператори да достават придружна документација или други докази кога и сè додека договорниот орган има можност да ги набави сертификатите или релевантните информации кои се бесплатно достапни преку директно пристапување до националната база на податоци во која било земја-членка. Релевантната база на податоци, на пример, може да биде национален регистар на јавни набавки, виртуелно досие на компанија, електронски систем за складирање на документи или претквалификациски систем.

Откако ќе го додели договорот или ќе ја склучи рамковната спогодба, договорниот орган не смее да побара од економскиот оператор на кого му е доделен договорот да ја достави придружната документација ако органот веќе ги има таквите документи. За таа цел, земјите-членки мора да обезбедат дека базите на податоци што содржат релевантни информации за економските оператори кои може да бидат консултирани од договорните органи на таа земја-членка може исто така да бидат консултирани, под истите услови, од страна на договорните органи на други земји-членки. Листата на тие бази на податоци мора да биде достапна и мора да биде ажурирана во е-Certis.

За повеќе информации во врска со утврдувањето на способноста и изборот на операторите, види Резиме на СИГМА за јавните набавки 7, *Утврдување на способноста на економските оператори*.

Алатки за набавки

Електронски аукции: Електронската аукција (е-аукција) е електронски процес што овозможува доставување нови цени (намалени) и/или доставување нови елементи на понудите, во двата случаи по спроведување на првична целосна евалуација на понудите. Е-аукциите се реализираат во последната фаза од постапката за јавна набавка, која до тој момент е спроведена во согласност со една од стандардните постапки за набавка - отворена постапка, ограничена постапка и конкурентна постапка со преговарање, или мала постапка за прибирање на понуди според рамковна спогодба и во динамични системи за набавки.

¹³ Регулатива за спроведување на Комисијата (ЕУ) 2016/7 од 5 јануари 2016 година за утврдување на стандардниот образец за Единствениот европски документ за набавка.

Е-аукциите вклучуваат онлајн електронски систем кој им овозможува на економските оператори да достават нови, намалени цени и/или други ревидирани елементи од нивните понуди за определен договор. Е-аукцијата се спроведува во реално време, а економските оператори се во директна, анонимна конкуренција со другите економски оператори.

Е-аукциите може да се користат само кога спецификациите може да се утврдат со доволен степен на прецизност. Само оние елементи од понудата кои се соодветни за евалуација користејќи само електронски средства може да подлежат на е-аукција. Е-аукциите не треба да се користат за одредени договори за услуги и одредени договори за работи кои се однесуваат на интелектуални активности, како што е идејното решение за работи.

Во сите случаи, за да се спроведе е-аукција, договорниот орган мора да наведе во првичниот оглас за доделување на договор за јавна набавка дека е предвидена е-аукција.

Електронски каталози: Електронските каталози (е-каталози) обезбедуваат формат за презентирање и организирање на информациите на начин кој е заеднички за сите понудувачи кои учествуваат и кој е погоден за електронска обработка. Тие претставуваат алатка за олеснување на јавните набавки, особено (но не исклучиво) како средство за учество во набавката преку рамковни спогодби или во рамки на динамичен систем за набавки.

Во наједноставна форма, е-каталозите се само електронски верзии на традиционалните хартиени каталози кои ги покажуваат деталите за стоките или услугите на економскиот оператор. Дobar пример е кога договорниот орган воспоставува рамковна спогодба со еден давател на услуги, што потоа се спроведува со употреба на е-каталог креиран од давателот на услугите, со опис на производите и цените во однапред утврдена, структурирана форма. При набавки според рамковна спогодба, купувачите може онлајн да пристапат до информациите и, ако има можност за електронски порачки, целата трансакција за купување ќе ја извршат онлајн.

Потенцијалните предности вклучуваат намалување на трансакциските и административните трошоци, поедноставување на процесите за нарачки и намалување на неовластеното купување надвор од дозволените системи.

Кога е потребно користење на електронски средства за комуникација, договорните органи може да побараат понудите да се презентираат во форма на е-каталог или да вклучат е-каталог. Покрај тоа, земјите-членки може да утврдат задолжителна употреба на е-каталози во врска со одредени видови набавки.

Е-каталозите треба да бидат креирани од страна на економските оператори во согласност со техничките спецификации и форматот кој е утврден од страна на договорниот орган, согласно со барањата за електронски комуникациски алатки.

Кога договорните органи прифаќаат или бараат презентирање на понуди во форма на е-каталози, тие треба да ги наведат овие информации во огласот или во поканата за потврдување на интересот. Тие мора да ги наведат во документацијата за набавката сите потребни информации во врска со форматот, електронската опрема што се користи и аранжманите за техничко поврзување и спецификациите за е-каталогот.

Динамични системи за набавки: Директивата содржи конкретни одредби со кои се опфаќа воспоставувањето и функционирањето на динамичните системи за набавки (ДСН). Правилата со кои се регулира ДСН се значително приспособени во однос на претходната Директива (2004/18/ЕЗ), со цел да им се овозможи на договорните органи целосно да ги искористат можностите кои ги нуди овој инструмент.

ДСН е целосно електронски систем што може да се користи за повторливи, стандардизирани набавки, чии карактеристики, како што се општо достапни на пазарот, ги исполнуваат барањата на договорните органи.

ДСН функционира како жива, онлајн, рамковна спогодба преку Интернет, во која економските оператори може да се приклучат во кое било време. ДСН може да се подели во категории на производи, работи или услуги, кои се дефинираат врз основа на карактеристиките на набавката што треба да се спроведе според релевантната категорија. Таквите карактеристики може да вклучат упатување на максималната дозволена големина на последователните конкретни договори или на определена географска област во која ќе се реализираат последователните договори.

За да се изврши набавка според ДСН, договорните органи треба да ги следат правилата на ограничената постапка. Ограничената постапка се користи за определување на економски оператори кои слободно може да се пријават за учество во системот во кое било време со доставување на пријави за учество. Сите кандидати кои ги исполнуваат критериумите за утврдување на способноста се примаат во системот. Сите економски оператори, во текот на целиот период на важност на ДСН, мора да имаат можност да се пријават за учество во системот. Не смее да се наплаќаат надоместоци пред или во текот на периодот на важност на ДСН за економските оператори кои се заинтересирани за или стануваат страна во ДСН.

Кога договорниот субјект сака да додели договор со употреба на ДСН, тој ги поканува сите примени учесници – или учесници кои се претходно примени во определена категорија на работи, производи или услуги – да достават понуда за секоја посебна набавка. Договорот се доделува на понудувачот кој ја доставил најдобрата понуда врз основа на критериумите за доделување на договорот.

Види и Резиме на СИГМА за јавните набавки 11, *Алатки за јавни набавки*.

Електронско фактурирање

Директивата не вклучува обврски поврзани со електронското фактурирање (е-фактурирање), освен обврската за вклучување на информации за прифаќање на е-фактурите во огласот, кога тоа е соодветно. Меѓутоа, во Директивата 2014/55/ЕУ за електронско фактурирање во јавните набавки е утврдено дека земјите-членки мора да обезбедат дека договорните органи и субјекти мора да примат и обработат електронски фактури кои се во согласност со стандардите на ЕУ за фактурирање.

Дополнителни информации

Публикации

СИГМА (2015), *Прирачник за обука за јавните набавки* – Модул В4, издание на ОЕЦД, Париз, <http://www.sigmaweb.org/publications/public-procurement-training-manual.htm>

Резимеа за јавните набавки

<http://www.sigmaweb.org/publications/key-public-procurement-publications.htm>

СИГМА (2016), *Објавување*, Резиме 6, издание на ОЕЦД, Париз

СИГМА (2016), *Договори под вредносните прагови*, Резиме 15, издание на ОЕЦД, Париз

СИГМА (2016), *Централни тела за набавки*, Резиме 20, издание на ОЕЦД, Париз

СИГМА (2016), *Рамковни спогодби*, Резиме 19, издание на ОЕЦД, Париз

СИГМА (2016), *Алатки за јавни набавки*, Резиме 11, издание на ОЕЦД, Париз

СИГМА (2016), *Утврдување на способноста на економските оператори*, Резиме 7, издание на ОЕЦД, Париз

Други извори

Европска комисија (2013), *Е-набавки од почеток до крај со цел модернизирање на јавната администрација*, COM (2013) 0453 конечна верзија, Брисел, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/?fuseaction=list&coteld=1&year=2013&number=453&language=EN>

Европска комисија (2012), *Стратегија за е-набавки*, COM (2012) 179 конечна верзија, Брисел, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/?fuseaction=list&coteld=1&year=2012&number=179&language=EN>

Европска комисија (2010), *Зелена книга за проширување на употребата на е-набавките во ЕУ*, COM (2010) 571 конечна верзија и придружниот Работен документ на Комисијата SEC (2101), 1214 конечна верзија, Брисел, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52010DC0571>

Веб-страница за е-набавки, <http://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/e-procurement/>